

พืชวงศ์แตงในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์

Cucurbitaceae in Nam Nao National Park, Phetchabun Province

วรนาถ ธรรมรงค์ และ พิมพัทธ์ พรพงษ์รุ่งเรือง*

WORANART THAMMARONG & PIMWADEE PORNPONGRUNGRUENG*

ศูนย์วิจัยอนุกรมวิธานประยุกต์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002
Applied Taxonomic Research Center, Department of Biology, Faculty of Science, Khon Kaen University,
Khon Kaen 40002, Thailand

บทคัดย่อ. ศึกษาความหลากหลายชนิดของพืชวงศ์แตงในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยสำรวจและเก็บตัวอย่างพรรณไม้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ สวนสนภูกลุ่มข้าว น้ำตกเหวทราย และถ้ำผาหงษ์ ระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 บันทึกข้อมูลภาคสนาม ระบุชื่อพื้นเมือง นิเวศวิทยา ระยะเวลาออกดอกและติดผล จัดทำตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งเพื่อเป็นตัวอย่างอ้างอิง ระบุชนิดบรรยายลักษณะตามหลักอนุกรมวิธาน และสร้างรูปวิธาน จากการสำรวจพบพืชวงศ์แตง จำนวน 12 สกุล 15 ชนิด 2 ชนิดย่อย 2 พันธุ์ 1 แบบ

ABSTRACT. Species diversity of cucurbitaceous plants in Nam Nao National Park, Phetchabun province was studied between April and November 2010. Survey and field collections in natural trails, Suan Son Phu Kum Khao, Heo Sai waterfall and Pha Hong cave were taken. Field, ecological, phenological data and vernacular name were recorded. Voucher specimens, identification and description were made. Key to species was constructed. The present study revealed 12 genera, 15 species, two subspecies, two varieties and one form.

คำสำคัญ: พืชวงศ์แตง, ความหลากหลายชนิด, อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

KEYWORDS: Cucurbitaceae, species diversity, Nam Nao National Park

* Corresponding author: ppimwa@kku.ac.th

Received: 2 September 2011

Accepted: 20 October 2011

บทนำ

อุทยานแห่งชาติน้ำหนาวมีเนื้อที่ประมาณ 603,750 ไร่ หรือ 966 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก และอำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ และอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นแนวเขตกั้นระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นเทือกเขาสูงทอดยาวผ่านจังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดเพชรบูรณ์ มีความสูงอยู่ระหว่าง 650–1,200 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ ประกอบไปด้วยป่าหลายชนิด ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าสนเขา โดยปัจจุบันมีการศึกษาความหลากหลายของพืชวงศ์ต่างๆ ในพื้นที่อุทยานแห่งนี้พบว่ามีความหลากหลายของพรรณไม้มาก เช่น พืชวงศ์ทานตะวัน (Asteraceae) (มุสดี พรหมประสิทธิ์ และคณะ, 2552) พืชสกุลไทร (*Ficus* L.) วงศ์ไทร (Moraceae) (วัฒนา ต้นมิ่ง, 2547) พืชเผ่ามะยม (Phyllanthae) (จิโรจน์ แสงรัตนประเสริฐ, 2551) และพืชวงศ์ย่อยประดู่ (Papilionoideae) วงศ์ถั่ว (Leguminosae) (สไฉ มัญญา, 2548) แต่อย่างไรก็ตาม ยังขาดข้อมูลของพืชอีกหลายวงศ์ พืชวงศ์แตง (Cucurbitaceae) เป็นพืชวงศ์หนึ่งที่ยังไม่มีการศึกษาในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ซึ่งพืชวงศ์แตงมีความสำคัญหลายด้าน เช่น นำมาใช้เป็นอาหาร ยารักษาโรค และเป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางหลายชนิด เช่น แตงกวา (*Cucumis sativus* L.) มีสรรพคุณคือ รากใช้ในการขับปัสสาวะและป้องกันการขาดวิตามินบี 1 ใบใช้แก้ท้องเฟ้อ ผลใช้เป็นยาระบาย บำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ ทำให้ผิวอ่อนนุ่ม แก้อักเสบ แก้นิวในกระเพาะปัสสาวะ และแก้ขัดเบา เมล็ดใช้ขับปัสสาวะและบำรุงร่างกาย และบวบขม (*Luffa aegyptiaca*

Mill.) มีสรรพคุณคือ เถาและผลใช้แก้ลม บำรุงหัวใจ แก้ก้น แก่รังแค ผลแห้งแก้ริดสีดวงจมูก เมล็ดใช้ขับเสมหะ (พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, 2550) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการสำรวจความหลากหลายชนิดของพรรณไม้ในวงศ์นี้ เพื่อเป็นข้อมูลเพิ่มเติมด้านความหลากหลายชนิดของพืชในพื้นที่นี้ให้ดียิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการนำไปใช้ในงานวิจัยหรือประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่างๆ ต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

ศึกษาข้อมูลและลักษณะทางสัณฐานวิทยาของพืชวงศ์แตงจากเอกสาร และตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งในพิพิธภัณฑ์พืชกรุงเทพฯ กรมวิชาการเกษตร (BK) หอพรรณไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (BKF) และพิพิธภัณฑ์พืชมหาวิทยาลัยขอนแก่น (KKU) จากนั้นทำการสำรวจเก็บตัวอย่างพืชในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว 9 ครั้ง ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติหลังศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สวนสนภู่มขาว บริเวณน้ำตกเหวทราย และถ้ำผาหงษ์ ในช่วงเดือนเมษายน ถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 เก็บตัวอย่างชนิดละ 3 ชั้น แต่ละชั้นเก็บส่วนของลำต้น ใบ ดอก และผล ถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล Cannon IXUS 99015 และบันทึกข้อมูลในภาคสนาม ได้แก่ วันที่เก็บตัวอย่าง สถานที่ ลักษณะนิสัย สีของกลีบดอกและกลีบเลี้ยง สีของผล และนิเวศวิทยา พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลการใช้ประโยชน์ของพืชแต่ละชนิด แล้วเก็บชิ้นตัวอย่างใส่ในถุงซิปลาสติกที่มีแอลกอฮอล์ 70 เปอร์เซ็นต์ จากนั้นอัดด้วยผงอัดพันธุ์ไม้และอบให้แห้งเป็นตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง เก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์พืชมหาวิทยาลัยขอนแก่น ระบุชนิดโดยใช้รูปวิธานของ De Wilde

and Duyfjes (2008) บรรยายลักษณะพืชตามหลักอนุกรมวิธาน และสร้างรูปวิธานระบุชนิดของตัวอย่างพืชวงศ์แตงในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

ผลการศึกษา

พบพืชวงศ์แตงจำนวน 12 สกุล 15 ชนิด 2 ชนิดย่อย 2 พันธุ์ 1 แบบ (ตารางที่ 1, ภาพที่ 1–2) ซึ่งมีลักษณะประจำวงศ์ คือ เป็นไม้เลื้อย มีหรือไม่มีโพรแบรค (probract) ซึ่งเป็นส่วนของใบประดับช่อดอกพบบริเวณข้อที่อยู่ใกล้ยอดอ่อน

มือเกาะแตกแขนงหรือไม่แตกแขนง ออกทำมุมประมาณ 90 องศากับใบที่อยู่บนข้อเดียวกัน ดอกส่วนมากแยกเพศ ยกเว้น *Neoachmandra hermaphrodita* (W.J. de Wilde & Duyfjes) W.J. de Wilde & Duyfjes ดอกสมมาตรตามรัศมี อับเรณูแตกตามยาว ปลายก้านชูอับเรณูติดที่ฐานหรือติดที่ด้านหลังของอับเรณู รังไข่ใต้วงกลีบ พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเดี่ยว แบบแตงหรือแบบแห้งแตก

รูปวิธานระบุชนิด

- 1. ไม้เลื้อย มือเกาะแตกแขนง 2
- 1. ไม้เลื้อย มือเกาะไม่แตกแขนง 5
- 2. ปลายกลีบดอกเป็นชายครุย **14. Trichosanthes pubera subsp. rubriflos var. rubriflos**
- 2. ปลายกลีบดอกไม่เป็นชายครุย 3
- 3. ใบประกอบมี 3–5 ใบย่อย **10. Neoalsomitra angustipetala**
- 3. ใบเดี่ยว 4
- 4. ด้านนอกกลีบเลี้ยงของดอกเพศผู้มีต่อม กลีบดอกสีเหลืองสด **3. Luffa aegyptiaca**
- 4. ด้านนอกกลีบเลี้ยงของดอกเพศผู้ไม่มีต่อม กลีบดอกสีครีม หรือสีเหลืองอมเขียว **2. Diplocyclos palmatus**
- 5. ดอกสมบูรณ์เพศ **8. Neoachmandra hermaphrodita**
- 5. ดอกไม่สมบูรณ์เพศ 6
- 6. ดอกแยกเพศต่างต้น 7
- 6. ดอกแยกเพศร่วมต้น 9
- 7. ดอกเพศผู้เป็นดอกเดี่ยว ฐานกลีบดอกด้านในมีสีดำ **5. Momordica subangulata subsp. subangulata**
- 7. ดอกเพศผู้เป็นดอกช่อแบบช่อกระจัง ฐานกลีบดอกด้านในไม่มีสีดำ 8
- 8. ผิวใบด้านล่างบริเวณฐานใบมีต่อม กลีบดอกสีขาว **12. Solena heterophylla**
- 8. ผิวใบด้านล่างบริเวณฐานใบไม่มีต่อม กลีบดอกสีเหลือง **13. Thladiantha hookeri**
- 9. มีโพรแบรค **15. Zehneria bodinieri**
- 9. ไม่มีโพรแบรค 10
- 10. ลำต้นมีขนต่อม กลีบดอกสีขาว **9. Neoachmandra sphaerosperma**

- 10. ลำต้นมีไม่มีขนต่อม กลีบดอกสีเหลือง 11
- 11. ใบประดับสีเขียว รูปไข่ ก้านดอกเพศเมีย ยาว 6.5–8 ซม.
..... **4. Momordica charantia f. abbreviata**
- 11. ไม่มีใบประดับ ก้านดอกเพศเมีย ยาว 0.1–2 ซม. 12
- 12. ดอกเพศผู้เป็นดอกช่อแบบช่อกระจະ **11. Scopellaria marginata var. marginata**
- 12. ดอกเพศผู้เป็นดอกเดี่ยว 13
- 13. ลำต้นมีขนแข็งสีน้ำตาล รังไข่มีขนแข็งสีน้ำตาล **1. Cucumis hystrix**
- 13. ลำต้นมีขนแบบอื่น รังไข่ไม่มีขนแข็งสีน้ำตาล 14
- 14. ลำต้นมีขนสาก ยาว 2–5 มม. รังไข่ค่อนข้างกลม **7. Mukia maderaspatana**
- 14. ลำต้นมีขนหยาบแข็ง ยาวน้อยกว่า 2 มม. รังไข่คล้ายรูปรี **6. Mukia javanica**

สรุปและวิจารณ์ผลการศึกษา

พบพืชวงศ์แตง จำนวน 12 สกุล 15 ชนิด 2 ชนิดย่อย 2 พันธุ์ 1 แบบ ลักษณะเด่นของพืชวงศ์แตงที่พบ คือ เป็นไม้เลื้อย ลำต้นมีสันเป็น 5–7 เหลี่ยม มีหรือไม่มีโพรแบรค มือเกาะแตกแขนง 2–6 แฉก หรือไม่แตกแขนง ใบเดี่ยว หรือใบประกอบมี 3–5 ใบย่อย การเรียงตัวของใบแบบเรียงสลับ ดอกเดี่ยว หรือดอกช่อแบบช่อกระจະ ช่อแยกแขนง หรือกิ่งช่อซี่ร่ม ดอกแยกเพศร่วมต้นหรือต่างต้น หรือดอกสมบูรณ์เพศ กลีบดอกสีขาว สีเขียว สีเหลือง หรือสีครีม บางชนิดปลายกลีบดอกเป็นชายครุย เกสรเพศผู้ มี 3 หรือ 5 อัน แยกกันอิสระ หรืออับเรณูเชื่อมติดกัน รังไข่ใต้วงกลีบ มี 3 คาร์เพล 3 ช่อง หรือมี 2 คาร์เพล 2 ช่อง พลาเซนตาตามแนวตะเข็บ ผลเดี่ยว ออกเป็นเดี่ยว ๆ หรือออกรวมกันเป็นกลุ่ม แบบแดงหรือแบบแห้งแตกที่ปลายผลมีลิ้นเปิด 3 อัน เมล็ดแบนด้านข้าง หรือมีสันนูนสองด้าน รูปไข่ หรือรูปขอบขนาน ไม่มีปีกหรือมีปีก ผิวเรียบ ขรุขระหรือเป็นหนาม พบได้ตามป่าดิบเขา ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าสน และภูเขาหินปูน ลักษณะสำคัญที่นำมาใช้ในการจัดกลุ่มและระบุชนิด ได้แก่ การมีหรือไม่มีโพรแบรค มือเกาะแตกแขนงหรือ

ไม่แตกแขนง ชนิดของใบ ชนิดของดอก ชนิดของช่อดอก สีและลักษณะของกลีบดอก การมีหรือไม่มีใบประดับ และชนิดของขนบนลำต้น

จากรายงานในหนังสือพรรณพฤกษชาติแห่งประเทศไทย (De Wilde and Duyfjes, 2008) พบพืชวงศ์แตง จำนวน 27 สกุล 70 ชนิด ซึ่งมีรายงานถึงพืชที่พบในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งชนิดที่พบได้ทั่วไป จำนวน 5 สกุล 8 ชนิด จากการสำรวจครั้งนี้พบพืชที่ไม่มีการรายงานการกระจายพันธุ์ในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 12 สกุล 15 ชนิด 2 ชนิดย่อย 2 พันธุ์ 1 แบบ ได้แก่ *Cucumis hystrix*, *Diplocyclos palmatus*, *Luffa aegyptiaca*, *Momordica charantia f. abbreviata*, *Mo. subangulata* subsp. *subangulata*, *Mukia javanica*, *Mu. maderaspatana*, *Neochamandra hermaphrodita*, *Neoac. sphaerosperma*, *Neoalsomitra angustipetala*, *Scopellaria marginata var. marginata*, *Solena heterophylla*, *Thladiantha hookeri*, *Trichosanthes pubera* subsp. *rubriflos var. rubriflos* และ *Zehneria bodinieri* และเป็นชนิดที่ยังไม่มีการรายงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ *C. hystrix*,

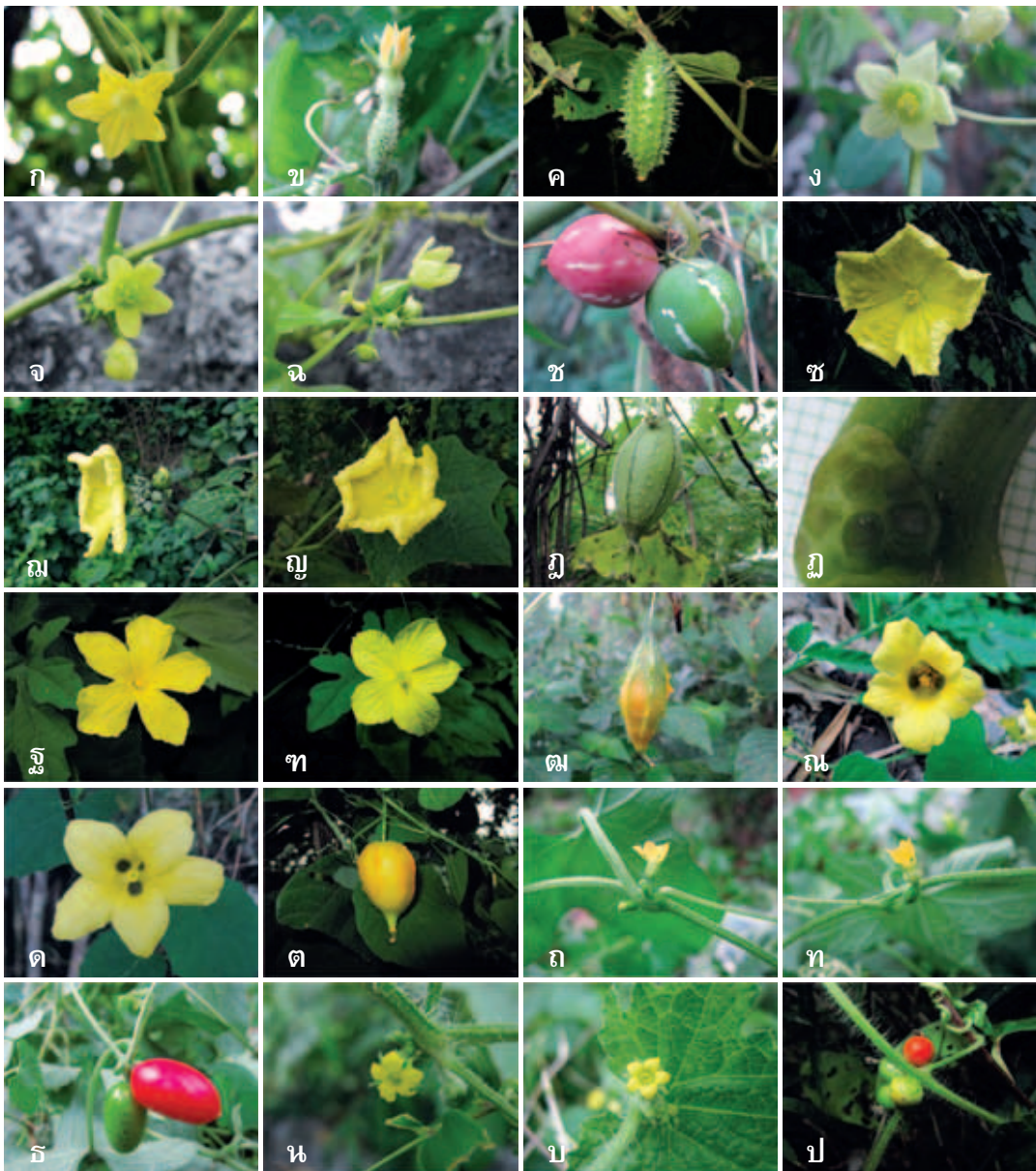
Neoac. hermaphrodita, *Neoac. sphaerosperma*, *Neoa. angustipetala*, *S. marginata* var. *marginata* และ *Th. hookeri* ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงได้ข้อมูลด้านความหลากหลายชนิดของพืชวงศ์แตงในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว และข้อมูลการกระจายพันธุ์ของพืชวงศ์นี้เพิ่มเติมจากที่มีรายงานไว้ในหนังสือพรรณพฤกษชาติแห่งประเทศไทย ซึ่งจากพืชที่พบมีรายงานการใช้ประโยชน์เพียง 5 ชนิด โดยใช้ทั้งด้านอาหารและมีสรรพคุณทางยา (ตารางที่ 1) แต่ยังมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต เช่น การนำพืชมาใช้ประกอบอาหาร และเป็นยารักษาโรคต่างๆ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

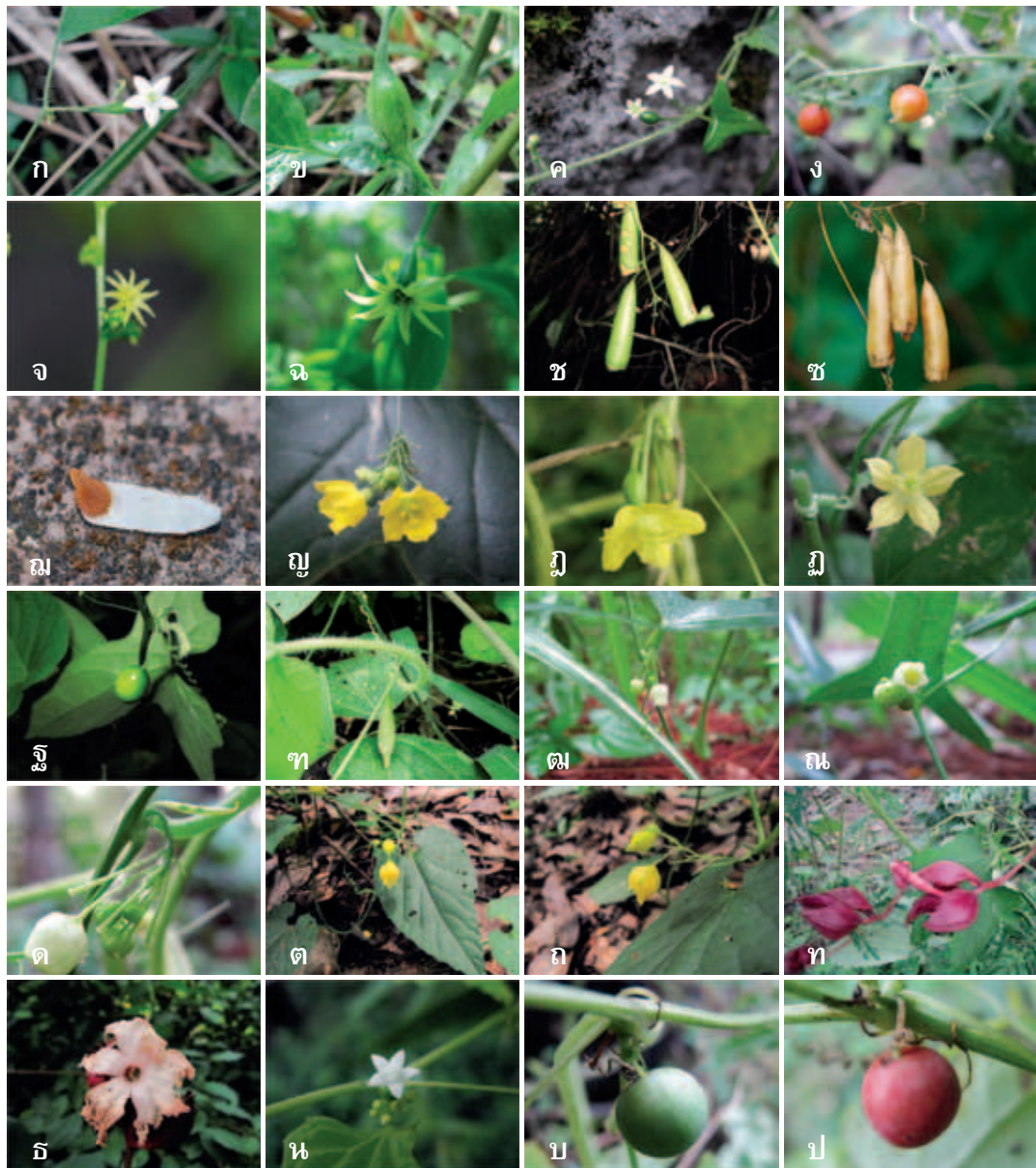
ขอขอบคุณ ศูนย์วิจัยอนุกรมวิธานประยุกต์ ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำวิจัย และพิพิธภัณฑ์พืช BK, BKF และ KKU สำหรับความอนุเคราะห์ในการศึกษาตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง และขอขอบคุณนายพงษ์ศักดิ์ พลเสนา สำหรับภาพถ่ายประกอบ

เอกสารอ้างอิง

- จิโรจน์ แสงรัตนประเสริฐ. 2551. อนุกรมวิธานพืชเผ่ามะยม วงศ์มะยม ในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว. โครงการวิจัย. ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ผุสดี พรหมประสิทธิ์, อมรรัตน์ ประจักษ์สูตร์ และ พิมพวีดี พรพงษ์รุ่งเรือง. 2552. ความหลากหลายของพืชวงศ์ทานตะวันในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. *วิทยาศาสตร์ มข.* 4(37): 426-434.
- พงษ์ศักดิ์ พลเสนา. 2550. พืชสมุนไพรในสวนป่าสมุนไพรเขาหินซ้อนฉบับสมบูรณ์. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจตนาธรรมณภัณฑ์, ปราจีนบุรี.
- วัฒนา ต้นมิ่ง. 2547. พืชสกุลไทร (*Ficus* L.) ในเขตอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว. โครงการวิจัย. ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สไว มัฐผา. 2548. การศึกษาพืชวงศ์ย่อยประตู (Papilionoideae) ในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- De Wilde, W.J.J.O. & Duyfjes, B.E.E. 2008. Cucurbitaceae. In: **Flora of Thailand**. T. Santisuk and K. Larsen (Eds.), vol. 9, part 4, pp. 411-546. Prachachon, Bangkok.
- Samuel, J.K. & Andrews, B. 2010. Traditional Medicinal Plant Wealth of Pachalur and Periyur Hamlets Dindigul District, Tamil Nadu. **Indian Journal of Traditional Knowledge** 9(2): 264-270.

ภาพที่ 1 พืชวงศ์แตงที่พบในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ก.-ค. *Cucumis hystrix* ก. ดอกเพศผู้ ข. ดอกเพศเมีย ค. ผลอ่อน; ง.-ซ. *Diplocyclos palmatus* ง. ดอกเพศผู้ จ.-ฉ. ดอกเพศเมีย ช. ผล; ซ.-ฎ. *Luffa aegyptiaca* ซ. ดอกเพศผู้ ฌ. ช่อดอกเพศผู้ ญ. ดอกเพศเมีย ฎ. ผลอ่อน ฏ. โพรแบรค; ฐ.-ฒ. *Momordica charantia* f. *abbreviata* ฐ. ดอกเพศผู้ ท. ดอกเพศเมีย ฌ. ผลแก่; ณ.-ต. *Mo. subangulata* subsp. *subangulata* ณ. ดอกเพศผู้ ต. ดอกเพศเมีย ต. ผลแก่; ถ.-ธ. *Mukia javanica* ถ. ดอกเพศผู้ ท. ดอกเพศเมีย ธ. ผล; น.-ป. *Mu. maderaspatana* น. ดอกเพศผู้ บ. ดอกเพศเมีย ป. ผล

ภาพที่ 2 พืชวงศ์แตงที่พบในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ก.-ข. *Neoachmandra hermaphrodita* ก. ดอก ข. ผลอ่อน; ค.-ง. *Neoac. sphaerosperma* ค. ดอกเพศผู้ (ขวา) และดอกเพศเมีย (ซ้าย) ง. ผลแก่; จ.-ฉ. *Neoalsomitra angustipetala* จ. ดอกเพศผู้ ฉ. ดอกเพศเมีย ช. ผลอ่อน ช. ผลแก่ ฉ. เมล็ด; ญ.-ท. *Scopellaria marginata* var. *marginata* ญ. ช่อดอกเพศผู้ ฎ.-ฏ. ดอกเพศเมีย ฐ.-ฑ. ผลอ่อน; ผ.-ด. *Solena heterophylla* ผ. ช่อดอกและต้นเพศผู้ ฒ. ช่อดอกเพศผู้ ด. โพรแบรด (ลูกศรชี้); ต.-ถ. *Thladiantha hookeri* ต. ช่อดอกและต้นเพศผู้ ถ. ช่อดอกเพศผู้; ท.-ธ. *Trichosanthes pubera* subsp. *rubriflos* var. *rubriflos* ท. ช่อดอกเพศผู้ ธ. ดอกเพศผู้; น.-ป. *Zehneria bodinieri* น. ดอกเพศเมีย บ. ผลอ่อน ป. ผลแก่ (ภาพที่ 2 จ. ช. และ ฉ. โดย พงษ์ศักดิ์ พลเสนา)

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชวงศ์แตงที่พบในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว

ชนิดที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	การกระจายพันธุ์		การใช้ประโยชน์
		บริเวณศึกษา	ช่วงออกดอก-ติดผล	
1	<i>Cucumis hystrix</i> Chakrav.	ป่าเบญจพรรณ	กันยายน-พฤศจิกายน	-
2	<i>Diplocyclos palmatus</i> (L.) C. Jeffrey	ภูเขาหินปูน ริมถนน	สิงหาคม-พฤศจิกายน	ใบ แก้วขัดข้อในดอนเข้า (Samuel and Andrews, 2010)
3	<i>Luffa aegyptiaca</i> Mill.	ริมถนน	กันยายน-พฤศจิกายน	ผลอ่อน และยอด รับประทานเป็นผัก เถา และผล แก้วขัด บำรุงหัวใจ แก้วคั้น แก้วรังแค ฆ่าเหา เมล็ด ขับเสมหะ แก้วขัด (พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, 2550)
4	<i>Momordica charantia</i> L. f. <i>abbreviata</i> (Ser.) W.J. de Wilde & Duyfjes	ริมถนน	เมษายน-พฤศจิกายน	ผลอ่อน และยอดอ่อน รับประทานเป็นผัก ราก รักษาโรคผิวหนังทวาร ใบ ฟอกเลือด ดอก แก้วหอบหืด ผล ช่วยเจริญอาหาร ลดน้ำตาลในเลือด ฟอกเลือด แก้ปากเปื่อย ขับพยาธิ นำคั้นจากผลสามารถทำ เชื้อไวรัสและมะเร็ง เมล็ด ขับพยาธิตัวกลม (พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, 2550)

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชวงศ์แตงที่พบในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว (ต่อ)

ชนิดที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	การกระจายพันธุ์		การใช้ประโยชน์
		นิเวศวิทยา	ช่วงออกดอก-ติดผล	
5	<i>Mo. subangulata</i> Blume subsp. <i>subangulata</i>	ภูเขาหินปูน	พฤษภาคม-พฤศจิกายน	-
6	<i>Mukia javanica</i> (Miq.) C. Jeffrey	ป่าสน	สิงหาคม-กันยายน	-
7	<i>Mu. maderaspatana</i> (L.) M. Roem.	ภูเขาหินปูน ริมถนน	กรกฎาคม-พฤศจิกายน	ราก ขับไล่สภาวะ ขับเสมหะ แก้ปวดฟัน แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เถา ยอด และใบอ่อน แก้ตับอักเสบ แก้หลอดลมอักเสบ แก้หอบหืด ดอก ขับระดู ฟอกเลือด ผล แก้ไข้พิษ (พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, 2550)
8	<i>Neoachmandra hermaphrodita</i> (W.J. de Wilde & Duyffes) W.J. de Wilde & Duyffes	ภูเขาหินปูน	กันยายน-พฤศจิกายน	-
9	<i>Neoac. sphaerosperma</i> (W.J. de Wilde & Duyffes) W.J. de Wilde & Duyffes	ภูเขาหินปูน	กรกฎาคม-พฤศจิกายน	-
10	<i>Neosolmsitra angustipetala</i> (Craib) Hutch.	ป่าเบญจพรรณ	พฤษภาคม-ตุลาคม	-
11	<i>Scopellaria marginata</i> (Blume) W.J. de Wilde & Duyffes var. <i>marginata</i>	ป่าเบญจพรรณ ภูเขาหินปูน	พฤษภาคม-พฤศจิกายน	-
12	<i>Solena heterophylla</i> Lour.	ป่าเต็งรัง ป่าสน	พฤษภาคม-สิงหาคม	ราก ต้มน้ำดื่มเป็นยาระบาย (พงษ์ศักดิ์ พลเสนา, 2550)

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชวงศ์แตงที่พบในอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว (ต่อ)

ชนิดที่	ชื่อวิทยาศาสตร์	การกระจายพันธุ์		การใช้ประโยชน์
		สิ่งแวดล้อม	ช่วงออกดอก-ติดผล	
13	<i>Thladiantha hookeri</i> C.B. Clarke	ป่าดิบเขา	กรกฎาคม	-
14	<i>Trichosanthes pubera</i> Blume subsp. <i>rubriflos</i> (Cayla) Duyfjes & Pruesapan var. <i>rubriflos</i>	ป่าสน ริมถนน	มิถุนายน-พฤศจิกายน	-
15	<i>Zehneria bodinieri</i> (H. Lévl.) W.J. de Wilde & Duyfjes	ริมถนน	ตุลาคม-พฤศจิกายน	-